היינט 10 זייטען Radomer-Kielcer Leben" [407) 17 "Należytość pocztowa opłacona ryczałtem" פרייז 25 גראשן

Radom, dnia 20 Kwietnia 1932 r.

ראדאם, מיטוואך ערב פסח י"ד ניסן תרצ"ב

ראדאמער-קעלצער לעבן

— די בעריהמטע צוקערניע —

זילבערשטרום

פון רוזינסקא 19

עפענט ספעציעל אויף יום-טוב

א צוקערניע אויף

לובלינער 25 (פראנט)

גרויסע אויסוואהל פון די פערשידענסטע סארטימענטען פון די פיינסטע און געשמאקסטע אויסארבייטונגען

געדענקט דעם אדרעס:

רוזינסקא 19 און לובלינער 25

כשר לפסח | כשר לפסח

ווײַן, מעד, י"ש, כרמל

די לאנג עגזיסטירענדע פירמע

„ירמיה ראזענבערג" (וואלאווע 21)

איז פערזעהן אויפ'ן קומענדען פסח מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

ווײַנען אויסלענדישע און אינלענדישע

מעד, י"ש 96° ווי אויך כרמל.

די רעעלקייט און כשרות פון דער פירמע איז אלעמען בעקאנט.

— דעריבער קויפט נאר —

ביי **ירמיה ראזענבערג וואלאווא 21**

קאנקורענץ פרייזען | קאנקורענץ פרייזען

בעקאנטמאכונג.

בילינ! גוט! — כשר! רעעל!

ווײַן כשר לחג הפסח!

מיין לאנג יעהריגער ווײַן-קעלער אין **ראדאם, וואהל 5.**

גלייך ווי יעדעס יאהר איז היינט אויך פערזעהן מיט אלע סארטען:

א נלענדישע, אויסלענדישע און כרמל-ווײַנען

ווי אויך אלע בעסטע **ליקערען** און **שפירט**

כשר לחג הפסח! — למהדרין מן המהדרין

צו בילינע פרייזען פון 1.50 אן

אריגינעלער עכטער אונגאר-ווײַן 4 זל. א פלאש.

קומט פאסטענווייז, קויפט און איבערציינט אייך

מיט אכטונג

מיכל ניידמאן ראדאם וואהל 5

בעקאנטמאכונג

דערמיט האב איך די עהרע בעקאנט צו מאכען די ג' קונדשאפט

פון ראדאם און אומגעגנד, אז מיר האבען געעפענט

אין ראדאם דעם 30|3 אויף ז ש ע ר א מ ס ק י 25

א שיך-געשעפט וואס איז פערזעהן מיט אלע סארטען שיך

ווי מענער, דאמען און קינדער-שיך צו בילינע פרייזען

די בעסטע מחורה און די שענסטע פאסענער צום זומער-סעזאהן וועט

אונזער געשעפט זיין פערזעהן מיט פערשידענע זומער-זאכען

פון די בעסטע פירמעס

מיט אכטונג די פירמע

„RENOMA"

Radom Żeromskiego 25

Naszemu drogiemu koledze

Dawidowi FRYDMANOWI

z powodu przedwczesnej śmierci

b.p. SIOSTRY Jego

wyrazy najserdeczniejszego współczucia

składają:

Wychowawczyni, koleżanki i koledzy kl. V

Gimnazjum Tow. „*Przyjaciół Wiedzy*"

בילינע פרייזען! | בילינע פרייזען!

פארוואס

גיבען אלע די גארדעראבעס צום וואשען, אדער פארבען נאר אין

דער פירמע

O. R. HEMPEL

די פירמע עגזיסטירט פון 1880 י.

אין דער **פאראווע פארבעריי** און **כעמישע פראלניע**

וועלכע בעזיצט פאלגענדע פיליעס:

אויף זשעראמסקי 1, זשעראמסקי 37 טעלעפ. 1520 אלטע שטאדט 2

אדער אין פאבריק אלטע שטאדט 7 (5) טעלעפ. 1521

דערפאר

ווייל די גארדעראבע, וואס ווערט געוואשען אדער געפארבט

אין די כעמישע אנשטאלטען פון א. ר. ה ע מ פ ע ל קומט

ארויס שטענדיג ווי נײַ.

Rodzinie FRYDMAN

z powodu przedwczesnego zgonu

córki i siostry Ich

B. P.

EDZI

wyrazy szczerego współczucia

składają

KOLEŻANKI.

אין א מזל'דיגע שעה – וואהלען זענען דא

כידוע האט ראדאם א געוועהלטע קהלה מיט'ן גאנצען קלאפערצייג: א ראט, א פערוואלטונג און אפילו פרעזעסען מיט וויצע-פרעזעסען. דעם היינטיגען 27-ען מאי וועט ווערען פונקט א יאהר ווי מ'האט זיי געוועהלט און געשיקט דאווענען פאר'ן עמוד אין דער קהלה. זענען זיי אבער געגאנגען מיט אזא קפיצת הדרך, אז זיי זענען גטבליבען שטעהן אויף איין ארט ווער ס'האט זיי ארגאנעפיהרט פון וועג דאט איז שווער צו זאגען. גענוג איז, אז דאס „מיניסטעריום אינטערוועגס" איז אזוי לאנג געגאנגען אין דער קהלה אריין, ביז דאס רעדעל האט זיך איבערגעדרעהט און יעצט זאגט מען עודך' נייע וואהלען. יענע העבען נישט געטויגט. ווייל זיי האבען נישט געשטימט לויט די פארשריפטען פון געזעץ.

די סבות פון אנולירען יענע וואהלען זענען אט די:

ווי שוין געזאגט, זענען די קהלה-וואהלען פארגעקומען פאראיאהרען דעם 27 מאי. דער רעזולטאט פון די וואהלען איז געווען אזעלכער, אז קיינער פון די פראקציעס האט נישט געהאט קיין איבערגעוויכט און בכדי צו בילדען א מעהרהייט וואלט מען געמוזט צונויפשטיקעווען עטליכע פראקציעס. אבער דאס האט זיך לייכט נישט געלאזט מאכען און יעדער צד איז כסדר געווען אין דער מורא, צי ער וועט זיך קענען קאנסאלידירען און פערשטענדיגען מיט'ן צווייטען. פערשטעהט זיך אז די צדדים זענען געווען נישט איבריג צופרידען פון אזא מין אויסגאנג. ס'האט זיך געשאפען אזא לאגע, אז ס'איז געווען נישט אהער און נישט אהין. ס'האט פערשידענעס קאמבינירט, אבער אהן ערפאלג. דורך דער גאנצער צייט אבער איז זיך געלעגן בנעימות א רעקורס אין דער וואיעוואדזטווא וועגען געוועזליך פסל'ען די וואהלען. דער רעקורס איז געווען אונטערגעשריבען פון ה' נתנאל שטארקמאן באלד נאך די פארגעקומענע וואהלען צו די קהלה.

אויס'ן דערמאנטען רעקורס האט די גמינע ערהאלטען פאריגע וואך א ענטפון דער וואיעוואודזטווא, אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז די וואהלען פון 27 מאי 1931 ווערען סקאסירט און געהען נאך אמאהל איבער. אבער גאך איידער ס'איז אנגעקומען די אפיציעלע מעלדונג פון דער וואיעוואודסטווא איז צוערשט געווען א מימרא, אז בלויז די וואהלען פון די ה"ה מאטיל אייזמאן און יונה זילבערבערג, די פרעזעסען פון דער לעצטער געוועהלטער קהלה, געהען איבער, און גאכהער האט זיך שוין אין שטארט געטומעלט, אז די וואהלן פון גאנצן ראט זענען גע'פסל'ט און אז די אלטע קהלה געהט צוריק ארויף און זי וועט מאכען די נייע וואהלען פון דער קהלה.

ווייזט זיך אבער ארויס, אז טיילוויין נאר פון דעם אלעם, נישט אלע השערות איז אמת. ס'שטימט בלויז דער איינציגער פאקט, וואס ס'איז פעראדרענט געווארן פון דער וואיעוואדזטווא אין קעלץ צו מאכען אינגאנצען נייע וואהלען. ווייטער ווער ס'זאל מאכען די וואהלען און ווער ס'בלייבט ביי דער מאכט ביז דער אויסוואהל פון א נייער קהלה — איז נישט ריכטיג, וואס די שטאדט האט געזאגט. אויך וועגען דעם זענען שוין דא אפיציעלע אנווייזונגען פון דער מאכט.

מיר ווילען דא אויפקלערען פאר אונזערע לעזער ווי אזוי ס'איז ענטשפאנען די איצטיגע לאגע, אבער דערצו איז נויטיג איבערצו-חזר'ען א קאפיטעל פון פריהער.

ס'וועט שוין באלד זיין צוויי יאהר. דאס איז געווען אין יאהר 1930. דעם 17 שערפיען, ווען די אלטע קהלה איז פונאנדערגעלאזט געווארן. דאס איז געשעהן צוליב די אנגענומענע רעזאלוציעס אויפ'ן מאכן-מיטינג אין „שדיט" וואס איז דאן פארגעקומען אלס פראטעסט געגען יענער קהלה. ס'איז דאן בעשטימט געווארן א פראזיזאריום, אבער דער דאמאלסדיגער ראט איז איז געקומען מיט טענות צו דער מאכט היתכן פארוואס מ'האט איהם אויפגעלעזען, בעת די פארוואורפען, וואס זענען געמאכט געווארן אויפ'ן מיטינג זענען נאר געווען געווענדעט אויפ'ן אדרעס פון דער אלטער פערוואלטונג. איז גענוג אז מ'האט איהר נע'קנס'עס, אבער וואס האט עס צום ראט, וועלכער פיהלט נישט אויף זיך קיין שום חטאים.

זענען די טענות געהערט געווארען און די סטאראסטווא האט פעראדרענט אז דער ראט זאל צוריקגעהן און וועהלען א נייע פערוואלטונג. בעת די דאזיגע וואהלען זענען אבער ענטשטאנען קאמפליקאציעס, נעמליך: די ליסטעס 2—3—4 האבען נישט געהאט פריהער זיך פערזעהן מיט די נויטיגע בעשטעטיגונגען פון זייערע ארויסגעשטעלטע קאנדידאטען און פערטרעטער, אז זיי זענען מסכים אנצונעמען די מאנדאטען אלס פערוואלטונג'ס-מיטגלידער.

אויף יענער ראט-זיצונג ווען מ'איז געגאנגען וועהלען א נייע פערוואלטונג האבען אלע פיער ליסטעס ארויסגעשטעלט בעזונדער צו 12 קאנדידאטען און 12 פערטרעטער אין דער פערוואלטונג. אויף אזא אופן האבען זיי געברויכט האבען 96 בעשטעטיגונגען. אזוי ווי דאס האט געפעהלט איז ערקלערט געווארען א הפסקה פון צוויי שעה בכדי מ'זאל געהן זיך פערשאפען די דאזיגע דאקומענטען. ס'איז איינעק די אנגעוויזענע צייט און ס'איז נישט געלינגען דאס צו רעאליזירען, ווייל א סך פון די קאנדידאטען זענען גראד דע מאלט נישט געווען אין ראדאם.

פון אלע ליסטעס האט די ליסטע נומער 5 יא געהאט זיך פערזעהען מיט די געהעריגע בעשטעטיגונגען און דעריבער זענען אדורך אלע איהרע קאנדידאטען אין דער פערוואלטונג.

דער דעמאלסדיגער פרעזעס פון ראט ה' פרענקעל האט טראץ דעם בעשטימט ווידער אמאהל וואהלען אויף א פערוו. און מיט עטליכע טעג שפעטער ווען דער ראט איז צונויפגעקומען וועהלען האט דער פארשטעהער פון דער מאכט ערקלערט, אז ס'איז א איבעריגע טרחה ווייל די פריהערדיגע וואהלען זענען גילטיג לויט'ן געזעץ.

אויף אזא אופן האט די היינטיגע פערוואלטונג איבערגענומען די גמינע-פיהרונג פון פראוויזאריום דעם 27-טען שערפיען 1930 און דערנאך איינגעוועהלט אלס פרעזעס דעם ה' לייביל פרידמאן און אלס וויצע-פרעזעס דעם ה' בנימין

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם.

קאמוניקאט

אין איינקלאנג מיט דער אויפגאבע וועלכע ס'האט זיך געשטעלט דער נאציאנאלער פאעט חיים נחמן ביאליק בשעת זיין לעצטען בעזוך אין פוילען נעמליך: צו שאפען אין די גלות-קבוצים א פעסטען אבזאץ-מארק פאר דער העבראישער ליטעראטור-פראדוקציע פון ארץ-ישראל, האט די וואך געווילט אין אונזער שטאדט דער דעלעגאט פון געז. „פריינד פון העבראישען בוך" רעד. לוי גוטגעלד מיט'ן ציעל צו שאפען אין אונזער שטאט שטענדיגע אבאנענטען פון העבראישען בוך וועלכע זאלען בילדען דעם ארטיגען קאמיטעט פון „העבראישע פרייגד". לויט דער איניציאטיוו פון ציוניסטישן קאמיטעט איז אויך מאנטאג אווענד נערופען געווארען אין אייגענעם לאקאל א גרויסע פערזאמלונג וועלכע איז שטארק בעזוכט געווארען ספעציעל דורך דער יוגענד, אויף וועלכער רעד. גוטגעלד האט געהאלטען א אינטערעסאנטען רעפעראט א.ד.ט. „פראבלעמען פון דער ארץ-ישראל-ליטעראטור" ארומרעדענדיג אלזייטיג אזוי די ליטעראטור-שטרעמונגען פון דער פיעל-זייטיגער ארץ-ישראל שאפונג, ווי „די עקאנאמישע יסודות פון ארץ-ישראלדיגען פערלאגס-וועזען" („דביר" „מצפה" „אמנות" הוצאת יוניביך א. א. א.) וועלכעס נויטיגט זיך דורכאויס אין העברעאישען פרייגד פון דער דיאספארע.

נאכ'ן רעפעראט איז פארגעקומען א בעראטונג פון פארשטעהער פון אלע ציוניסטישע גרופען אויף וועלכע א רייה חברים האבען זיך געשטעלט צו פארפיגונג פון דער דאזיגער אקציע.

* * *

דאנערשטאג דעם ערשטען טאג פסח 4 א ז. נ. מ. קומט אין אייגענעם לאקאל פאר א רעפעראט פון ה' אדוו. אברהם סאלבע א. ד. ט. „די לאגע אין ארץ ישראל אין ציוניזם און אין דער פוילישער בעוועגונג".

איינגאנג פאר מיטגלידער פריי.

* * *

אין צוזאמענהאנג מיט דער נייער ווענדונג אין די היגע קהלה-אנגעלעגענהייטען און מיט די בעפארשטעהענדע וואהלען צו דער קהלה רופט דער קאמיטעט א אלגעמיינע חברים פערזאמלונג אויף שבת דעם 1-טען טאג חו"מ פסח 4 א ז. נ. מ.

מיט רעפעראטען וועלען ארויסטרעטען די ה"ה: יחיאל פרענקעל, משה ראטענבערג, משה לוקסענבערג, מרדכי לייב פישמאן, ד"ר פאסטמאן, מאיר גראנעק.

נאך די רעפעראטען וועט פארקומען א חברים-דיסקוסיע און ס'וועלען אנגענומען ווערען ענטשפרעכענדע רעזאלוציעס.

איינגאנג פאר חברים פריי

* * *

מיטוואך, שביעי של פסח 4 נ. מ. וועט פראפ. אלחנן שיצער רעפערירען א. ד. ט. „מאטעריעלע און מאראלישע גאולה". חברים ווערען געבעטען אויף אלע פעראנשטאלטונגען צו קומען פינקטליך!

האכמאן.

אבער דערמיט איז דער ענין נאך נישט ליקווידירט געווארען. ס'האט דערנאך אריינגעטראגען אין דער סטאראסטווא, וואיעוואודזטווא און מיניסטעריום רעקורסען, וועלכע האבען קוועסטיאנירט די רעכט פון דער היינטיגער פערוואלטונג. צוליב די איינגעפלאסענע רעקורסען זענען די וואהלען פון ביידע פרעזעסען די ה"ה פרידמאן און האכמאן די גאנצע צייט נישט געווען בעשטעטיגט פון מיניסטעריום.

דאס לעצטע האט טאקע גורם געווען אז די קהלה וואהלען פון פאראיאהרען זאלען אנולירט ווערען און אט פארוואס:

היות ווי מיט די וואהלען האט אנגעפיהרט די היינטיגע גמינע וועמענס פרעזעסען ס'זענען דאמאלט נאך נישט געווען אפיציעל בעשטעטיגט, איז סמילא לויט דעם וואהל-רעגולאמין אויסגעקומען, אז די גאנצע פערוואלטונג האט נאך נישט געהאט קיין רעכטליכע באזיע און זי האט דעריבער געזעצליך נישט געקענט מאכען קיין וואהלען. דער פועל יוצא פון דעם איז געווען, אז דער רעקורט פון ה' נתנאל שטארקמאן צו פסל'ען די קהלה-וואהלען איז טאקע בעריקזיכטיגט געווארען און די וואיעוואדסטווא האט די טעג פעראָרדענט אז די וואהלען זאלען נאך אמאל פארגעקומען.

גלייכצייטיג האט די גמינע ערהאלטען א מעלדונג, אז די פרעזעסען פון דער היינטיגער גמינע, די ה"ה פרידמאן און האכמאן זענען בעשטעטיגט פון מיניסטעריום און אויף דעם סמך האט די וואיעוואדסטווא בעפאלמעכטיגט די היינטיגע גמינע אנצופיהרען מיט די נייע קהלה וואהלען און אז זי זאל בעשאפען א וואהל-קאמיסיע ביזן 21 קוויעטש'ען ה. י.

געהען אבער קלאנגען, אז אין דער וואיעוואודסטווא איז אוועקגעגאנגען א פרישער רעקורס, אז מיט די נייע וואהלען זאל דווקא אנפיהרען די אלטע קהלה.

הכלל ווי עס זאל נישט זיין. — אין אונזער שטאדט וועט ווידער זיין היימליך. אין א טייל שטעט ווי טשענסטאכאוו א. א. געהען איבער די וואהלען נאר פון פרעזידיום. ראדאם האט געשלאגען רעקארד. דא געהען איבער די גאנצע וואהלען. עפעס א קלייניגקייט ביי אייך ראדאם, אזא שם דבר.

ס'געהט אויף אונז א גייער זומער מיט א ניי שטיקעל ארבייט. ניש-קשה ראדאמער יודען וועלען האבען עפעס צוטוהן. מ'זאל אזוי זיין בעזארגט מיט א גוטע פרנסה, אז מ'זאל שוין ענדליך פטור ווערען פון קריזיס — ווי מען איז שוין בעזארגט בעצייטענס כמעט אויף א האלבען זומער און אפשר נאך מעהר מיט וואהל-ארבייט לרוב.

וואהלען זענען דא — זאל זיין אין א מזלדיגע שעה.

מיר וועלען טוהן דאס בעסטע אייך צו העלפען.

א בריעף פון די ראדאמער לאנדסלייט אין אמעריקא צום „ראדאמער-קעלצער לעבען“

אונזער רעדאקציע האט ערהאלטען פון אונזערע ראדאמער ברידער פון יענער זייט ים פאלגענדען ווארימען בריעף:

צו דער רעדאקציע „ראדאמער-קעלצער לעבען“

ווערטהער ה' רעדאקטאר!

מיר טהיילען אייך מיט, דאס מיר האבען ארויסגעשיקט 500 דאלאר פאר ראדאם: 100 דאלאר פארן בית-יתומים 50 דאלאר פאר חנוך-ילדים; 50 דאלאר פאר דער האנזוועוקער-סאסייטי און 300 דאלאר פאר דער קהלה.

דאס געלד איז געשיקט געווארען אויף די נעמען פון די ה"ה: ב. האכמאן און מ. רובינשטיין.

מיר די ראדאמער סאסייטיס (פעראיינען) אין אמעריקא, ווילען זורכאויס, דאס די געלדער זאלען געגעבען ווערען אזוי ווי מיר שיקען. די קהלה קען טוהן מיט די 300 דאלאר ווי זי פערשטעהט אמבעסטען. מיר בעדויערען זעהר וואס מיר קענען ביי די יעצטיגע אומשטענדען נישט טוהן מעהר. אבער מיר פערזיכערען אייך, דאס מיר וועלן טוהן דאס בעסטע אייך צו העלפען ווייטער ווי ווייט מעגליך עס וועט זיין.

אין א געוויסער מאס זענען זיי די ראדאמער פיהרער'ס שולדיג אין דעם. ביז צו דער יעצטיגער מינוט ווייסען מיר נישט ווער עס זענען די פארשטעהער פון ראדאם. דערפאר ווענדען מיר זיך צו אייך צו שיקען אונז די נעמען פון די ראדאמער ארגאניזאציעס און זייערע אדרעסען. אלס די ארטיגע יודישע צייטונג וועט איהר אונז קענען געבען די בעסטע אויסקונפט.

דאנקענדיג אייך פאראויס פערבלייבען מיר מיט אכטונג

אינדיפענדענט ראדאמער עיד סאסייטי, ראדאמער לעדיס, ראדאמער קאנגריישאן

דזשא בירענבוים, מ. שערמאן

ניו-יארק דעם 31 מערץ 1932

ענטפער פון רעדאקציע

חשוב'ע ראדאמער לאנדסלייט ה"ה בירענבוים, שערמאן!

די 500 דאלאר פון די ראדאמער-סאסייטיס אין אמעריקא זענען ריכטיג ערהאלטען געווארען. די, צו וועלכע דאס געלד איז געווען אדרעסירט ד"ה די ה"ה בנימין האכמאן און משה רובינשטיין האבען אויף אייגענע הענד דאס געלד ערהאלטען. אין הסכם מיט אייער פערלאנג איז דאס געלד פונאנדערגעטיילט געווארען אויף פאלגענדען אופן: דער בית-יתומים האט בעקומען 100 דאלאר; דער חנוך-ילדים—50 דאלאר, 300 דאלאר האט בעקומען די קהלה און 50 דאלאר האט ה' רובינשטיין ערהאלטען פאר זיין פעראיין. יעדער וואס האט דאס געלד בעקומען האט עס ווי געהעריג בעשטעטיגט דורך א קוויטונג. וועגען די געלד-בעשטעטיגונגען וועט אייך געווים מיטגעטיילט ווערען.

די קהלה האט היי-יאהר סובסידירט 1000 דאלאר אויף די פסח-אקציע.

צוליב די גרויסע צאהל נויטבעדערפטיגע, האט די קהלה בעשלאסען אייערע 300 דאלאר צו פערנוצען אויף זעלבען צוועק, אויף מעות-חטים.

וואס אנבעלאנגט מיר זאלען אייך שיקען די נעמען פון די ראדאמער ארגאניזאציעס און זייערע אדרעסען. דערויף ענטפערען מיר אייך, אז מיר וועלען גערן אייערע בקשה ערפילען. נאכ'ן פערשטענדיגען זיך מיט די מאסגעבענדע און אנגעזעהענסטע רעפרעזענטאנטען פון דער ראדאמער יודישער געזעלשאפט וועלען מ י ר אייך גענוי קאמוניקירען.

מיר דאנקען אייך זעהר פאר אייער ווארים-ברידערליכען בריעף. וואס איז פיעל מיט ליבע און איבערגעגעבענהייט צו אייער אלטער היים, און צייכענען זיך מיט כבוד

„ראדאמער קעלצער לעבען“

ראדאם.

געהט איז שוהל אריין צו כל נדרי, דאווענט יעדן טאג אין תפילין און שלעכטע מענשען האבען אויסגעטראכט, אז ער איז א משומד

מיר האבען בעקומען א בריעף פון בעקאנטען ארטיסט באלעסלאוו נארסקינאוש צא מיט דער ביטע איהם צו פערעפענטליכען אין „ראדאמער לעבען“.

נ. ח' רעדאקטאר!

איך פיהל פאר מיין חוב זיך צו ווענדען דורך דער פערמיטלונג פון „ראדאמער לעבען“, צו דעם ג. יודישען פובליקום אין ראדאם, מיט פאלגענדער אויפקלערונג.

אונצעהליגע בריעף פון מיינע טימפאטיקער אין ראדאם פרעגען מיך אן פארוואס איך האב אונגעווארטעט פערלאזט ראדאם.

די זאך שטעלט זיך פאר אזוי: ארויסטרעטענדיג אין דער רעוויע אין קינא „קארסא“ אין חודש וושעשיען פ. י אין דער צייט ווען עס איז אויסגעפאלען יום-כפור. בין איך אלס יוד געווען שטאלץ מיט דעם וואס איך האב געקאנט געהען און שוהל צו „כל נדרי“ און פערשטעהט זיך דאמאלס נישט ארויסגעטרעטען אין דער רעוויע אין „סארכא“. מיט דעם האב איך ערוועקט א שנאה פון מיינעם א „שותף“ פון דער רעוויע, וועלכער האט דערפיהרט צו דעם, אז איך זאל פערלאזען ראדאם. קיין ראדאם בין איך צוריקגעקומען דעם 20 פעברואר און אריינגעטרעטען אין דער קאנקורענץ רעוויע אין קינא „מיראוש“.

עס האט מיר זעהר וועה געטוהן דאס וואס פערשידענע צייטונגען זענען ארויסגעטרעטען געגען מיר פאר רעקלאמירען יודישע פירמעס און עס האט מיך זעהר געווינדערט, וואס דאס „ראדאמער לעבען“ האט מיך נישט געגוטען און פערטיידיגונג געגען די בעליידיגענדע ארויסטרעטונגען פון דער דאויגער פרעסע.

זייער ארויסטריט וועל איך איבערגעבען אין פרטים: אז איך בין געגאנגען אין שוהל דאווענען האבען געוואוסט נאר יודען, אבער איינמאהל איז צו מיר געקומען איינער פון די רעדאקטארען פון „דזיען דאברי“ אדער גאר „דאברי וויעטשור“ און האט מיך געטראפען פונקט ביים דאווענען אין תפילין

(נעהמענדיג אלס ווייב א טאכטער פון פרומע עלטערען האב איך זיי געשוואוי־רען, אז איך וועל דאוונען).

דער רעדאקטאר איז געקומען צו מיר מיטן צוועק מיך צו בעטען אז איך זאל רעקלאמירען זיין צייטונג פון דער רעוויע־ביהנע. זעהענדיג מיך דאוונען האט ער מיר געזאגט, אז אין שטאדט זאגט מען אז איך בין א משומד. איך האב איהם געענטפערט, אז פון איצט אן הויב איך צו ווערען א הייסער יוד, נאך א הייסערער ווי פריהער.

און אט האט זיך אויף די שפאלטען פון דער צייטונג בעוויזען דער ערשטער אלארמירענדיגער ארטיקעל...

מען דאט געפיהרט געגען מיר א קאמפאניע אין בענדין און בשלום אדורכגעקומען זי, איך בין ארויסגעטרעטען אין קיעלץ מיט גרויס ערפאלג. איך האב מיר ערווארבען גרויס אנזעהען אין דער קיעלצער וואיעוואדזטווא, וואס שייך דעם קומען נאר ראדאם איז עס אפהענגיג נאר פון „אחינו בני ישראל"

אין דאך דא ביי אונז דא א איינהייט. איך וואלט אויך געוואלט ארויס טרעטען אויף דעם „יודישען קאנצערט" וועלכען איך האב געוואלט איינארדנען פאדערט דעם קאנצערט פון מיין חבירה פרל, ערוועסט, וואס טרעט אויף אין „קארסא" און איך וועל ווי ווייט מעגליך קומען אויף דעם קאנצערט,

איך שיק איבער הערצליכע גרוסען פאר דעם ליעבען ראדאמער פובליקום וואס האט בעזוכט מיינע אויפטריטען אין קינא „קארסא".

באלעסלאוו נארסקי־נאזשיצא

ליטער פון טעאטער

כעלם אין אפריל „וועסאלא מוזא"

קאנטראל־רעוויזיע אין דער געזעלשאפט „עזרה"

אין דער הילפס־געזעלשאפט „עזרה" איז פארגקומען א קאנטראל־רעוויזיע.

פאריגע וואך, דאנערשטאג, זענען געקומען צוויי פארשטעהער פון דער סטאראסטווא, די ה"ה בעטקער און כמורע און פערלאנגט פארצושטעלען די ביכער, וועלכע זיי ווילען רעוויז־דירען.

דער פרעזעס ה' איתמר אדלער האט תיכף בעפוילען זיין קאנצעלאריע צו ווייזען אלע ביכער און דאקומענטען וואס אילוסטריען די טהעטיגקייט פון דער „עזרה". דער פרעזעס האט זיך אבער געווינדערט אויף דער רעוויזיע וואס איז דער ערשטער פאל זינט ער פיהרט־אן מיט דער דאזיגער הילפס־געזעלשאפט. ער האט דעריבער ארויס־געזאגט זיין השערה, אז עמיצער זאל האבען ביין געגערעדט אויף דער „עזרה" ער האט ערקלערט פאר די רעווידענטען, אז דא נישט לאנג, ס'וועט זיין מיט צוויי וואכען צוריק, האבען זיך גנבים אריינבעקומען אין דער „עזרה" וועלכע האבען צעווארפען און געניש־טערט אין די פאפירן און נישט מעהר צוגענומען ווי איין עלעקטריש לעמפעל. ער האט דעריבער א פערדאכט, אז די דאזינע גנבים זענען עפעס אנדערש אויסען געווען און דערפאר דריקט ער אויס זיין השערה, אז די זעלבע, וואס האבען סימולירט א גנבה, זאלען עס זיין די, וואס האבען גערעדט שלעכט וועגען דער פיהרונג פון דער „עזרה", און פעראורזאכט, אז דער מאכט זאל פעראַרדנען א רעוויזיע.

די פארשטעהער פון דער סטאראסטווא האבען געזאלט קומען צומארגעס פרייטאג פארזעצען די רעוויזיע, אבער זיי האבען מודיע געווען, דאס צוליב דעם, וואס זיי ווילען נישט שטערען די פסח־אקציע, בעטען זיי דעריבער אז מ'זאל זיי צושטעלען די ביכער צו דער הייטערדיגער קאנטראל אין דער סטאראסטווא.

דער פרעזעס ה' אדלער האט זייער פערלאנג ערפילט און צוגעשיקט די ביכער אין דער סטאראסטווא.

אלט גטהען אויפ'ן קאנצערט פון שמעון באקמאן

ס'איז שוין גענוג בעוויסט, אז היינטיגען חול המועד וועלען מיר האבען אלס חשוב'ען גאסט אונזער בן־עיר, דעם בעריהמטען פידעל־קינסטלער שמעון באקמאן. שוין אונזער ערשטע ידיעה וועגען דעם אז ער וועט אויפטרעטען ביי אונז מיט א קאנצערט האט ארויס־גערופען אין אלע קרייזען גרויס פער־אינטערעסירונג. דאס איצטיגע מאהל איז דער אינטערעס בערייטענד געשטי־גען דערמיט, וואס באקמאן ערשיינט יעצט פאר אונז אלס איינער, וואס פע ג'זהמט שוין א אנגעזעהנע מוזיקאלישע קאטעדרע און דערצו אין אזא לאנד, וואס רעכענט זיך צווישען די קולטורעלסטע ווינקעלעך אויף דער וועלט.

באקמאן איז לויט א קאנקורס־פרוב אנגאזשירט געווארן צו דיריגירען מיט'ן ארקעסטער אין דער פילהארמאניע פון ציריך.

מיר הערען איהם אפט אויפ'ן ראדיא פון דער שווייץ. ס'איז א זעלבסטפער־שטענדליכע זאך, אז באקמאן האט זיך דורך דער צייט נאך מעהר פערפולקאמט און זיין קינסטלערישער טאלאנט איז געשטיגען אויף פיעל מדרגות העכער. דער קאנצערט וועט בלי ספק צוציהען א גרויסע אודיטאריע שוין בלויז דערפאר, ווייל יערער וועט נייגעריג זיין צו זעהן אינזער בן־עיר אלס ציריכער קאנצערט־מייסטער.

ווען מ'וועט נאך צוגעבען, אז די הכנסה פון קאנצערט געהט פאר איינער פון די וויכטיגסטע אינסטיטוציעס אין אונזער שטאדט: לטובת דעם בית־יתומים דאן אין געוויס צו גלויבען, אז דאס טעאטער „ראזמאיטאשטשי" וועט זיין איבערפולט. ווארום בעזוכענדיג דעם קאנצערט וועלכער קומט פאר מאנטאג דעם דריטען טאג חול המועד פסח וועט יעדער דערגרייכען א דאפעלטען ציעל: ער וועט האבען א גייסטרייכען גענוס און גלייכצייטיג וועט זיין געלד פאר'ן בילעט געהן אויף ערנעהרען און אויפצוהאלטען צעהנדליגער קיילעכדיגע יתומים און עלענדע זקנים.

אלזא געדענקט, קומט אלע אויף דעם גראנדיעזען קאנצערט פון אונזער ליבלינג דעם בעריהמטען קינסטלער שמעון באקמאן.

דאנקזאגונג.

שוין א לענגערע צייט ווי איך האב געליטען פון רעוומאטישע וועהטאגען. נאכ'ן בענוצען די טאבלעטקעס טאגאל זענען זיי פולשטענדיג פערשוואונדען. די דאזיגע וועהטאגען האבען מיך אויף אזויפיל געפייניגט אז כ'האב נישט גע־קענט נישט געהן, נישט שלאפען, אפילו נישט נארמאל ארבייטען. ערשט די טאבלעטקעס טאגאל האבען געווירקט, אז די דאזיגע וועהטאגען זאלען אויפ־הערען און דעריבער קאן איך אונלכע טאבלעטקעס עמפפעהלען אלע ליידענדע אויף רעוומאטיזם און וועהטאגען אין די סטאווען.

מיט אכטונג

ז. גאנשארקעוויטש

לאדז, פיאטרקאווסקא 104,

בעוויסטע און לאנג־יעהריגע פירמע העמפעל

ס'איז בעוויסט, אז די עלטסטע כעמישע פראלניע אין ראדאם איז די פאפולערע און לאנג־יעהריגע פירמע א. ר. העמפעל.

די דאזיגע אלטע פירמע האט צו פערדאנקען איהר גוטען נאמען, וואס זי האט זיך ערווארבען צווישען די ברייטסטע שיכטע.—איהר רעיעלע און זעלטען־גוטע פאכמענישע ארבייט. וואס געהט ארויס ווי ניי און שטעלט זעכסט צופרידען דעם קליענט.

לעצטענס האט די פירמע העמפעל בערייכערט איהר כעמישע סארבעדריי מיט די נייסטע טעכנישע איינריכטונגען וואס גיבען ארויס אלע געוואשענע און געפארבטע זאכען נאך מעהר פיינער סובטעלער און דויערהאפטיגער. צוליב דעם אלעם איז קיין ווינדער נישט, אז יעדער וואס וויל זיין גארדעראב אדער וועש זאל זיין געפארבט אין געוואשען ווי געהעריג, געהט נאר צו דער פירמע א. ר. העמפעל.

3 — 4

די בעוויסטע פירמע א. ב. פוקס

וועלכע האט זיך איבערגעטראגען פון לובלינער 9 אין הויף אין פראנט־לאקאל אין זעלבען הויז (לובלינער 9 האט צום פריהלינג און זומער זיך פערזעהען מיט א רייכען און פערשידענ־ארטיגען אויסוואהל מאנופאקטור־סחורות.

די פירמע פוקס, וועלכע עגזיסטירט שוין אין ראדאם א רייהע יאהרען האט במשך דער צייט זיך ערווארבען סימפאטיע ביי דער יודישער און קריסטליכער קונדשאפט וועלכע האט צו דער פירמע פוקס צוטרוי צוליב איהר כאלידער און דעיעלער אויסצייכנונג.

4 — 6

נייע שיך־פירמע „רענאמא"

אויף זשעראמסקי 25 האט זיך געעפענט א נייע שיך־פירמע א. ז. „רענאמא". אין דער דאזיגער פירמע איז צו בעקומען אלע פאסאנען מענער און דאמען־שיך, ווי אויך קינדער־שיך פון די פערשידענסטע קוואליטעטען.

די פירמע „רענאמא" האט א רייכען אין פערשידענארטיגען אויסוואהל פון אלערליי שיך־אויסארבייטונגען.

דורך דער קורצער צייט פון איהר עגזיסטענץ האט „רענאמא" בעוויזען זיך פאפולער צומאכען מיט איהר רעיעלער און סאלידער בעהאנדלונג.

3—05

אין זכות פון פסח

ווי אזוי ר' בעריש'ל וואלבארזשע האט אפגעראטעוועט א יודישע טאכטער פון א פריצ'ס הענט ∴

א חסידישע מעשה פון בן ציון גרינבוים

אין א דארף אין ראדאמער גובערניע האט געוואוינט א יוד א קרעטשמער, וואס האט געהאט זעהר א שעהנע טאכטער. אלע איינוואוינער פון דארף האבען גערעדט פון יודישען קרעטשמער'ס טאכטער. די פויערים און פויערטעס האבען זיך גארנישט געקאנט אפלויבען פון איהר שעהנקייט און חן און איהר שם איז אפילו דערגאנגען אין די פריצישע הויפען. נישט זעלטען, אז עס פלעגט צופעליג דורכפאהרען א רייכער פריץ האט ער שוין געוואוסט דעם יוד א פרעג צו טון: הער נאר מאטקע, מ'זאגט, אז דו האסט אזא שעהנע טאכטער, אנו ווייז אונז דיין שעהנע יודישקע. אבער מאטקע און מעהר נאך זיין ווייב רחל האבען געציטערט איבער זייער קינד און זי געהיטען ווי אנ'אבן טוב און טאמער איז געקומען עפיס א פריץ אין קרעטשמע, האבען זיי זי אויף גיך ערגעץ פערשטעקט אדער אוועקגעשיקט צו א שכן, אבי דער ערל זאל חלילה אויף איהר קיין אויג נישט ווארפען. אזוי האט זיך מאטקע געלעבט בשלום אין דארף, געהאט פרנסה בריוח און געטראכט, ווי קריגט מען עפיס א רעכטען חתן פאר זיין טאכטער די יפת-תואר.

ויהי היום, איז אמאל געקומען צו מאטקע'ן אין קרעטשמע עפיס א פריצישער זוהנדעל און אזוי אומגעריכט, אז איידער מאטקע מיט זיין ווייב האבען זיך בעוויזען רעכט ארומצוקוקען, איז שוין דער פריץ געשטאנען און גע'חנ'דעלט זיך פאר זיין טאכטער און איהר אויף גיך עפעס איינגערוימט אויפ'ן אויער, פון וואס די עלטערען. איז נעביך שיער נישט די נשמה אויסגעגאנגען און פון דעמאלט אן האבען זיי מעהר קיין רוה נישט געהאט אויף זייער הארצען און האבען אלץ איינאיינעם געטראכט וואס טוט מען צו פערהיטען דאס קינד פון בייזען?

דערווייל האט דער יונגער פריץ נישט געשוויגען און כאטש ער האט געדינט ביי די זעלנער, פלעגט ער פון צייט צו צייט קומען אויף אורלויב און זיך בעווייזען אין קרעטשמע מיט זיינע דראגונערשע לאמפאסען און זייגע הויכע שטיוועל מיט די קלינגענדיגע שפארען און אלץ כסדר געשטאטעוועט אויף דער שעהנער יודישקע.

האט מאטקע דערזעהען, אז עס איז ביטער, האט ער זיך אויפגעהויבען און איז אריינגעפאהרען צו ר' בערישל וואלבארזשער און געפרעגט אנ'עצה וואס צו טון.

— נישטא קיין אנדערע עצה, האט ר' בעריש געזאגט ווי נאר צו נעמען א בחור א וואויל-לערנער און דאס קינד חתונה צו מאכען או, אי"ה נאך דער חתונה זיי בעזעצען ערגעץ ווייט פון דיין מקום.

מילא, איז מאטקע אהיימגעפאהרען און גלייך פון וועג פערפאהרען צום ראש-ישיבה פון א נאהנטען שטעדטעל און איהם געזאגט, אזוי און אזוי. גיט מיר עפעס א וואוילען בחור פאר מיין טאכטער איך גיב עולמות קעסט.

פערשטעהט זיך, אז אזא בחור האט זיך באלד געפינען און מען האט מיט מזל תנאים געשריבען און אפגעלייגט דעם זמן-חתונה אויף ל"ג בעומר.

מאטקע מיט זיין ווייב זענען געווען אין זיבעטען הימעל פאר גליק. שוין אראפ א דאגה פון קאפ. צו זייער שרעק נעמט א סוף. זיי וועלען בקרוב אויסגעבען זייער טאכטער. דער קרעטשמער מיט זיין ווייב האבען גארנישט געוואוסט וואס עס געהט אויף זיי און זיי האבען זיך איינגאנצען בערוהיגט.

דערווייל האט אנגערוקט פסח. האט זיך מאטקע געגרייט צום שעהנעם יום-טוב מיט גרויס פרייד. געפאהרען אין שטאט אריין און געבראכט טייערען וויין אויף ארבע כוסות. געלאזט באקען פיינע מצות און דאס ווייב האט אנגעגרייט דאס אמת'ע פעסעל פסח'דיגען בארשט, אז ער האט אזש פערריסען די שטוב.

צום סדר האט זיך מאטקע געזעצט אנגעטוהן כיד המלך. ארום איהם דאס ווייב מיט אלע קינדער. נעבען זיין רעכטע האנד די טאכטער, די כלה אנגעטוהן אין די שעהנע כלה מתנות און מען האט זיך משמח געווען ביי דער הגדה ביז שפעט אין דער נאכט.

נאכ'ן סדר איז מאטקע גיך אנטשלאפען געווארען און ער האט זיך ערשט אויפגעכאפט גאנץ פריה, ווען ער האט שוין געדארפט געהן צום מנין אין א צווייטען דארף אריין.

ער האט זיך אויף קיין שום בייזען נישט געריכט, אבער נאך דער הויכער שמונה-עשרה האט זיך א פדאל אויף געגעבען די טהיר פון מנין און זיין ווייב רחל איז אריינגעלאפען נישט טויט נישט לעבעדיג און א געשריי געטון: מאטקע אונזער קינד!...

מעהר האט זי קיין ווארט נישט געקאנט אויסרעדען און געפאלען אין חלשות. מען האט זי אפגעמונטערט, און דאן האט דער עולם זיך דערוואוסט די שרעקליכע בשורה, אז נאכ'ן סדר שפעט ביינאכט איז דער יונגער פריץ געקומען אין קרעטשמער'ס הויז, האט ארויסגע'גנב'עט זיין טאכטער און מיט איהר פערשוואונדען אהן שפורען.

דערהערט אזא מעשה, האבען יודען געזאגט צו מאטקע'ן: נעהם און שפאן איין פערד און וואגען, פקוח נפש אין דוחה יום-טוב, און פאהר גלייך אריבער צו ר' בערישל'ן.

מאטקע האט טאקע אזוי געטון און מיט גרויס מיה און מאטערניש האט ער זיך דערשלאגען קיין וואלבארוש אין אנדערען טאג פסח.

אז ער איז אריין אין רבי'נס בית-המדרש האט מען געהאלטען ביי מפטיר. מאטקע איז געקומען מיט א גרויס געוויין, אלע זענען באלד געוואויר געווארען ס'ארע אומגליק עס האט פאסירט און ר' בעריש'ל האט געהייסען דעם גבאי אויפרופען מאטקע'ן צו מפטיר.

איהר קאנט זיך פארשטעלען מיט וואס פאר א צובראכען געבעט מאטקע האט געזאגט די הפטרה און נאכ'ן דאווגען איז ר' בערישל צוגעגאנגען צו מאטקע'ן און איהם געזאגט: גוט יום-טוב אין זכות פון פסח זאלסטו געהאלפען ווערען!

— אמן! — האט גאנץ קהל געענטפערט.

— און יעצט, מאטקע, זאגט ר' בערישל, מאך נישט קיין שהיות, זיץ עפיס טועם און לאז זיך גלייך אין וועג אריין און אז דו וועסט אנקומען אין דיין דארף אריין, זאלסטו אריינגעהן צום פריץ אין סטאדאלע און זאלסט א געשריי טון: חוה'לע קום ארויס דער טאטע רופט דיך געה צו דיין בעשערטען...

מאטקע האט טאקע באלד געכאפט א פוהר מיט א גוט פערד און איז אהיימגעלאפען און ווי ער איז צוגעקומען צום פריצ'ס סטאדאלע און אזא געשריי געטון, איז ארויסגעלאפען זיין טאכטער מיט א געשריי: טאטע! איך בין דאך און נאך איהר דער פריץ, מיט ווילדע אויגען און מיט א נאריש געלעכטער, ווי א שד...

דער פריץ האט גענומען לויפען און לויפען אין אלץ פערלוירען דעם וועג געדרעהט זיך אהין און אהער. אט האט ער אויפגעהויבען א שערבעלע, אט האט ער געזונגען און ווידער האט ער געשאלטען... מען האט דערקענט, אז ער איז חסר דעה געווארען...

דא האט ערשט מאטקע געכאפט די טאכטער, מיט איהר אהיימגעלאפען און ל"ג-בעומר האט מען געפראוועט די חתונה און ר' בעריש'ל וואלבארזשער האט מסדר קידושין געווען.

דער פריץ איז פערבליבען אין זיין מרה-שחורה אויפ'ן גאנצען לעבען ארויס

גאנץ וואלבארזשער קאנט האט געקאכט פון דער מעשה און יודען האבען געזאגט: אין זכות פון פסח.

דער סדר

(פון די ראדאמער מעשהלעך)

אז דער פסח האט זיך דערנעהנטערט און אומעטום האט מען זיך שוין געפארעט און זיך געגרייט צום יום-טוב, האט אונזער ראראסער מאדאם מ. זיך צו גארנישט געוואלט צוריהרען. זי האט זיך איינגעשפארט, אז מעהר מאכט זיך היינט נישט קיין פסח. זי וועט נישט דערלאזען פראווען קיין סדרים. עס פאסט נישט, האט זי געגעבען צו פערשטעהען דעם מאן, פאר איהר אינטעליגענטקייט און „פאסטעמפאוואשטש" צו פערנעמען זיך מיט אזעלכע „זאבאבאנעס" זי וויל מעהר נישט קענען די יודישע מנהגים. גענוג געווען ביז א הער א נאר און מעהר וויל זי נישט.

דער מאן פון אונזער מאדאם דער ה' ש. איז ווי געבליבען שטעהן א צע'חוש'טער: הא, וואס איז דאס? וואס הייסט נישט מאכען קיין פסח און נישט אבריכטען קיין סדרים? וואס איז עפעס געשעהן מיט זיין פלונית'טע, וואס אליין איז זי גארנישט קיין גרויסע געבילדעטע, קען בדוחק איבערלייענען א צייטונג, א גאנץ איינפאכע יורענע. שטאמט זי פון א קליין שטעטעלע און דא גאר פלוצלינג אזא אינטעליגענטקע אויסגעוואקסען, וואס האט זיך א אזש פערמאסטען צומאכען א שטרייק מיט דער הגדה און מיט די קניידלעך.

ה' ש. דאוקט גאט, אז ער זאל פערדיענען אויף יום טוב, ער דרעהט זיך ארום אין גאס מיט'ן שטעקעלע, קאמבינירט, דרעהט א וועלט, ארבייט מיט'ן קאפ ווי א מאכער און זי אונזער מאדאם ווייסט פון דעם אלעם נישט. זי פיהרט א שעהן לעבען, וואהנט זיך רייך, קליידט זיך און שענסט'ן, האט שלאפני „פאוואדזעניע", היינט וואס וויל זי נאך? פארוואס קען זי נישט פערגינען דעם מאן הנאה צו האבען פון פסח. פארוואס זאל זי איהם שטערן אין זיינע יודישע טראדיציעס?

ה' ש. האט געהויבען מיט די פליי

די ראדאמער הגדה

צוזאמענגעשטעלט — פון — ראדאמער חכם

אנייער פירוש

הא לחמא עניא — ארים אין נעבעך אינזער שטעדטעל

כלנו יודעים את ההורה — יעדער איינער האלט זיך פאר'ן אמתן משה קאטאליק.

אחד חכם, אחד שאינו יודע לשאול — משטיינס געזאגט, אז אונזער „חכם" איז, נו טרעפט ווער? דער „שאינו יודע לשאול"—

צא ולמד — אז דו ווילסט זיך לערנען העברעאיש מוזטו ארויס פון מילמאנען און אוועק אין „ווינא" אריין.

דבר אחד ביד — דער דבר אחר האלט אינו טאקי אין דער האנד.

רבי יהודה היה נותן — פערשטעהט זיך, אז דער „ליות הצדק" וואלט גענומען.

על אחת מאיף אלפי אלפים ורבבות — אזוי וואלטען געוואלט די בוכהאל-טערק'ס פון דער ציוג. באנק אז אויף איין מעדעל זאלען זיין א מיליאן בחו-רים.

על כפא רם ונשא — יוסיל קע-נינסבערג ווארט טאקי אויפ'ן דאזיגען פארטפעל.

בחור כהלכה — מיינט מען טאקי אויסדריקליך דעם „קווארצאווע" ראדא-מער בחור.

שנים אני יודע — שני לוחות— ר' דודל האט טאקי צוויי לוחות— אויף איינעם נאטירט ער די פריצישע חובות און אויפ'ן אנדערן — ווען מען דארף יענעם אנטייפען.

ארבע אמהות. די ראדאמער מאדאם איקס קינד האט היינט פיער מאמעס: אין דערפריה איז זי א ברונעטקע, נאכ-מיטאג — א בלאנדינקע, צו מגחה ביי פשיביטניעווסקי — א שאטינקע און צו מעריב ביי סקאמפסקי אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" א רויט-געל'פאפיע-לאטע.

לשנה הבאה — זאל מען שוין הערען בעסערע בשורות — הלוואי!

חסל סידור וואהלען

א גאנצע נאכט איז מען בודק אין דער גמינע ארויסרוימענדיג דאס חמץ.

די יעצטיגע דאזערעס מאכען קידוש און זיי זענען מכוון ביים „אשר בחר בנו".

דער וויצע סדר-פיהרער חיים ניימאן טינקט איין א שטיקעל מאיאווע פיעט-רישקע אין דעם קהל'שען זאלץ-וואסער און זאגט „שהכל נהיה בדברו"... דעקט די אמאליגע גמינע לייט און זאגט: „הא לחמא עניא די אכלו" — אוי, זענען דאס דאס געוועזן אומזיסטע פרעסערס.

ווייגאכט פרעגט „מה נשתנה"? שבכל הלילות האבען מיר ערלעדיגט פראגען זיצעגדינערהייט אין הלילה הזה — גאר שטעהענדיגערהייט, ענטפערט איהם יוריס קאנסול:

ואפילו כלנו חכמים, כלנו גבונים— פונגרעסטוועגען איז א מצוה צו מאכען נייע וואהלען. כדי דער יחץ זאל אונז איבערציינגן חיפיעל עס קומט אויס אויף אונזער זייט „כמה וכמה: מאנ-דאטען".

אין דער זעלבער צייט זענען „מסו-בין כל אותו הלילה" דער צד שבנגד און זיי פיהרען א דיסקוסיע. צי זאל מען זאגען „ברוך שומר הבטחתו לישראל" מיט'ן צושטעלען נייע סלאטסאר-מען, וועגען ישועות ונחמות. וואס דאר-פען ביי אונז געשעהן ווי אין אמאלי-גען מצרים.

צווישען משה יצחק נירענבערג און יונה זילבערבערג געהט דערווייל א פאלעמיק, דער ערשטער זאגט אויף זיך „כמה מעלות טובות" און דער צווייטער ענטפערט איהם „דיינו".

די גרויסע קארפען - קעפ מאכען „צפון" — זיי בעהאלטען זיך אין די ווינקעלעך און שרייען ארויס, אז בנוגע די וואהל-פאודען קענען זיי גישט בענ-שען מים „מזומן".

ביי מוליער זיצט דער קארפוס-דע-ליגטי מען זינגט „חלל" און ביי א גע-חייבענער שטימונג זאגען זיי חסל סידור וואהלען.

די הגדה ספעציעל פאר'ן ווייבליכען געשלעכטס.

אויף דער רעכטער זייט לעגט מען אוועק א פודעלע פודער. וואס איז זכר לטיט, אויף דער לינקער זייט — דעם מרור: א פאס מיט די אמתע יאהרען פאננא מאניא די מלכה גיסט אן א כוס מיט קאלאנסקי וואסער און אבשפי-גלענדיג זיך אינם שפיגעלע מאכט זי קידוש „אשר בחר בנו"...

יחץ — מען נעמט א שטיקעל „רומ-בא-שטאף גרויט ווי א כזית און מען צעטיילט עס אויף צווייען: פון איין העלפט מאכט מען זיך א קלייד און די צווייטע העלפט בעהאלט מען אויף א נאז-טיכעל.

פאננא האנקא פרעגט דעם „בחור כהלכה" פון אונזער שטאדט — „מה נשתנה"? פארוואס איז עפעס דער נדן-טאריף אזוי הויך געשטיגען? ענטפערט איהר דער „בחור" ס'איז א מצווה צו דערצעהלען אייך די מעשה — מצווה לספר. וועגען ארויסרייסען פון אייך א פאר גילדען...

מעשה ברבי איגנאץ, וואס האט געפ-לירטעוועט מיט א מאטקעלע כל אותה הלילה, עד שהגיע זמן של שחרית און ער האט דערזעהן. אז עס איז זיין אייגען ווייב.

חכם מה הוא אומר? מה העדות? וואס טויגען מיר די „עדות"? לאמיר בעסער געהן אין קינא „קארסא" אויף א בעזונדערע לאזשע, וועט אונז קיינער נישט זעהן. תם ושאינו יודע לשאול, אז א בחור איז א תם, אדער א שאינו יודע לשאול, הרי את פתח לו—זאגט מען מיט איהם „הרי את"...

כמה חסדונות טובות! ווען ס'וואלט געווען בלויז „פאד סאמאווארעם" און נישט קיין „פרינצעסיטא" — דיינו! ווען ס'וואלט געווען בלויז „פרינצעסי-טא" און נישט קיין „רומבא" — דיינו ווען ס'וואלט געווען בלויז „רומבא" און נישט קיין „קאכאם"—דיינו! על אחת כמה יכמה. אז ס'איז דא פאד סאמאַ-ווארעם און פרינצעסיטא און רומבא און קאפאם לכפר על כל דאנסינגותינו.

ובכן ויהי בחצי הלילה — ראדאמער מיידלעך קליידען זיך בייטאג ווי בחצי הלילה.

צעס און זיך נישט געקענט דערגרונ-טעוועז וואס זיין ווייבעלע אין אויפען מיט איהר אנטי-פסח-דעמאנסטראציע. ס'האט איהם גוט פערדראסען, אבער דאך האט ער געהאפט, אז זי וועט נישט זיין אזא שלעכטס, זי וועט זיך נאך מישב זיין, איבריגענס איז ער נע-פאלען אויף אנ'המצאה און ער וועט איהר איינגעהמען מיט א הונדערטער אויף א ניי קלייד. ער האט געגלויבט, אז זי וויל נישט מעהר און טאקע נאר אין דעם בעשטעהט איהר „פאסטעמפאַ-וואשטש". ס'איז טאקע אמת אז לעצטענס איז זי אינגאנצען ארא פון גלייכען וועג. האלט נישט פון קיין יודישקייט, זיצט שטענדיג ביי פשיביטניעווסקי טאנצט אויף אלע דאנסינגען און האט אהן א שיער פערעהרער. וועלכע זי פערבעט אהיים און איז ויי מכבד מיט גוטע קאלאציעס. ער ווייסט דאס אלעס, אבער אז זי זאל זיך אבזאגען פון פסח — אויף דעם האט ער זיך נישט צוגעגלויבט. אז זי זאל האלטען שוין אזוי ווייט, האט ער זיך נישט פארגעשטעלט.

האט זיך ה' ש. געטאכט סוראזש און טאקע ערב יום טוב האט ער איה-אוועקגעלעגט א קנאקענדיגען הונדער-טער אויפ'ן טיש און געבייגט אז ער אין שוין פערטיג. אבער ס'הויבט זיך גארנישט אן: וואס מיינסטו — האט זי גענומען א הערערן טאהן—דו וועסט מיך איבערקויפען מיט גראשענס? ניין דאס וועט נישט געהן. איך מוז באלד נאך פסח פאהרען אויף א קור-ארט און דערנאך אויף דאטשע. אויב ווילסט כ'זאל מאכען פסח און די זאלסט קא-נען אבריכטען די סדרים מוזטו מיר דאס נאכגעבען. פאר מיר ברויך איך נישט קיין פסח און נישט קיין סדר. איך קען מיך בעגעהן אהן די אלע צערעמאניעס. דו ווייסט דאך, אז איך בין פון די היינטיגע מאדערנע פרויען. אויב כ'וועל מאכען פסח, טהו איך דאס גאר פאר דיר און קיין קיין דינסט דיינע וויל איך נישט זיין.

ה' ש. האט זיך געבעטען ביי זיין ווייבעל רחמים. געגעבען צו פערשטעהן אז היינט איז א שווערע צייט און אפילו ער פיהלט אויך דעם קריזיס און ס'קומט איהם אן אפילו א גילדען צו פערדיענען. דאס אלץ האט אבער נישט געהאלפען. מאדאם ש. האט אפילו נישט געוואלט הערען. אז זי האט זיך איינגעשפארט איז נעוועזן פערפאלען. ה' מ. האט דאס געוויסט, און ער האט געמוזט געבען א שבועה (אויפ'ן בלוי-זען ווארט האט זי נישט געוואלט גלוי-בען) אז תיכף-זאראז נאך פסח פאהרט זי בעשטימט אויף קור און דאטשע און מאדאם ש. האט געמאכט פסח אויף כל יודישע קינדער געזאגט געווארען און די סדרים זענען געפראוועט געווא-רען מיט פאראד.

פ. פאליער

ווי אזוי זעהט אויס היי-יאָהר די פסח-אקציע.

שוין א רייהע יאָהרען איז איינגע-פיהרט אז די פסח-אקציע ווערט רעאַלי-זירט דורך געמיינזאמע כוחות פון דער „עזרה" מיט דער גמינע. די לעצטע בעשטימט א געוויסע סובסידיע פאר דער „עזרה" וועלכע אָרגאניזירט טעכ-ניש די פסט-אקציע און גיט נאָך צו א בעדייטענדען עורף פון זיך זעלבסט אין פינאנסעלען זין דורך פערשידענע געלד-זאמלונגען אין שטאָדט צו דעם צוועק. די גמינע ווידער לאָזט פאר זיך אינגאנ-צען איבער דעם געביעט פון מתן בסתר וואס זי פיהרט אליין זעלבסשטענ-דיג אויס דורך א ספעציעל געשאַפענע קאָמיסיע.

דאָס איז געווען אלע יאָהר. היינט צוליב דעם הערשענדען קריזיס און די גרויסע נויט, וואָס האָט ארומגעכאפט אלע גרעסערע מאסען פון פערשידענע קלאסען איז געגרינדעט געוואָרען א ספעציעלער קאָמיטעט וואָס זאָל העל-פען די פיעלפאך-פערגרעסערטע פסח-אקציע אדורכפיהרען. אויף אזא אופן איז חוץ דער גמינע און „עזרה" דאָס היינטיגע יאָהר נאָך צוגעקומען א צייט-ווייליגע קערפערשאפט א. נ. מצה-קאָמיטעט, אין דער שפיץ פון וועלכער ס'איז אויסגעקליבען געוואָרען דער בעקאנטער געזעלשאפטליכער טהוער ה' יאקוב אדלער.

נאָך פערשידענע קאָנפערענצען און בעראטונגען צווישען די אויבענדער-מאנטע דריי הילפס-אָרגאניזאציעס איז געבליבען בהסכם, אז די פסח-אקציע ווערט אויסגעפיהרט לויט פאָלגענדען פּלאַן:

די „עזרה" גיעט ארויס פראָדוקטען ווי ווין, שמאלץ, צוקער, ליכט און ציבעלעס.

אויף די עזרה-בלאנקען איז פערהאן א ספעציעלער קופּאָן פון מצה-קאָמי-טעט אויף וואָס עס ווערט בעשטימט א קוואנטום מצות לויט דער צאָהל מיט-גלידער פון דער נויטבעדערפטיגער פאמיליע, צו $1^1/_2$ קילאָ מצות אויף א קאָפּ.

מיט די מצה-קופּאָנען האָבען זיך די נצרכים געווענדעט אין דער גמינע וואו זיי זענען נאָך אמאָהל קאָנטראָלירט גע-וואָרען און נאכהער האָט די גמינע ארויסגעגעבען קארטקעס צו די בעקערס ארויסצוגעבען דעם אנגעוויזענעם סכום מצות.

דער קאָמיטעט האָט געשלאָסען א אָבמאך מיט א רייהע בעקערס, וועמענס אָפּפערטען זיי האָבען ענטהאלטען גינס-טיגע בעדינגונגען, און ביי זיי געקויפט בערך 10000 קילאָ מצות אויף 15 זל. א פוד. 25 פראָצענט האָט מען די בע-קערט אויסגעצאָהלט אין מזומנים און די רעשט האָבען די בעקערס געטרויט אָפּען ביז וואן פ'וועט איינפליסען געלד פון דער עטאט-סקלאדקע, פון בודושעט אויפ'ן היינטיגען יאָהר 1932 א. ד. גל. פון די 10-ער גראָשענס וואָס עס וועט געפאלען פונ'ם ספּעציעלען אָבצאָהל אויף מצות.

פון זונטאג אָן און א גאנצע וואָך איז אין „עזרה" ממש א געדראנג פון הונדערטער מענשען ביים ארויסבעקומען די פראָדוקטען. דער פרעזעס ה' איתמר ארלער מיט זיינע פערוואלטונגס-מיט-גלידער ארבייטען גאנצע טעג און ביז שפעט אין דער נאכט.

הרבער 13 הונדערט פאמיליעס האָט „עזרה" היינטיגעס יאָהר ארויסגעגעבען פראָדוקטען.

דער זעלבער געדראנג איז אויך פאָרגעקומען אין גמינע. אינוועניג אויפ'ן גאנצען צווייטען שטאָק האָט זיך געצויגען איבער די שטיגען א רייהע פון הונדערטער מענשען, וואָס זענען געקומען נאָך מצה-קוויטלעך.

ס'איז נאָר אונפערשטענדליך, וואָס דאָס ארויסגעבען די מצה-קוויטלעך איז נישט אָרגאניזירט געוואָרען אזוי, אז ס'זאָל קאָנצענטרירט ווערען אויף איין אָרט בכדי די בעדערפטיגע זאָלען נישט בּרויכען זיך שטופּען אין די רייהען צוויי מאָהל און אויף צוויי בעזונדערע ערטער, לויפענדיג אהין און אהער און שטען אין געדראנג דאָרט א לענגערע צייט

חוץ דעם איז אין דער גמינע געווען טהעטיג א קאָמיסיע פאר מתן בסתר, וואָס האָט אויך געברויכט בעזאָרגען א היבשע צאָהל בכבוד'ע משפחות. פער-שטעהט זיך, אז מתן בסתר קען מען נישט ערלעדיגען מיט וועקסלען, נאָר מען מוז צאָהלען מיט קאסע ממש און אפילו אין א סך פאלען שיקען דעם בכבודן נצרך פער-פאָסט. האָט די גמינע זיך טאַקע גענוג געמאטערט ערגיץ וואו צו בעקומען א געהעריגע סומע, אָבער ביז מאָנטאָג אָוונד האָט זי נאָך נישט געהאט די נויטיגע סומע געלד און געבליבען ווארטען אויף דינסטאג פריה אויף א גוטען צוזאָג פון א גע-וויסער באנק, וועלכע האָט ארויסגעווי-זען א גוטען ווילען אויסצובאָרגען די ענטשפּרעכענדע סומע.

אויסער דעם האָט די גמינע געהאָט אויפּען טאָג-אָרדנונג פון פסח-סעזאָהן א פונקט וועגען איינאָרדנען אַ יום-טוב קוך פאר יודישע זעלנער.

* * *

די פאָרלעך, וואָס געהען זאמלען די די 10-ער גראָשענס פון יעדען קילאָ מצות וועלען זיין אויך טהעטיג אין די חול המועד טעג און ס'איז צו האָפען אז אויך דאַן וועט זיך קיינער נישט ענטזאגען בייצוטראגען זיין זעלבסט-שטייער, טראָץ דעם וואָס יעדער האָט שוין דאַן געקויפט מצות, און אויך די נויטבעדערפטיגע זענען שוין בעזאָרגט מיט מצות. ווארום ווי ס'איז צו זעהען האָט דער קאָמיטעט זיך אנגאושרט אין חובות און צוליב דעם קליינעם גאָב בעדארף זיך קיינער נישט אָבזאָגען ביי הילפיג צו זיין דעם קאָמיטעט ער זאָל קענען ערפילען זיינע געלד-פערפליכ-טונגען וועלכע זענען גענוג גרויס צו-ליב דעם גרעסערען פערנעהם פון דער היינטיגער פסח אקציע.

וואָסערע רעזולטאַטען האָבען געבּרענגט די אונטערהאַנדלונגען מיט דער עלעקטראָווניע.

ווי די לעזער איז שוין בעוויסט פון אונזערע פריהערדיגע בעריכטען, איז באלד נאָכ'ן פּראָטעסט-שטרייק, וועלכער איז מיט איניגע וואָכען צוריק פּראָק-לאמירט געוואָרען נעגען דער עלעק-טראָווניע — געשאַפען געוואָרען א ספעציעלער קאָמיטעט מצד די סוחרים און האַנדווערקער, וועלכער האָט זיך געשטעלט פאר א אויפגאבע צו פיהרען אונטערהאנדלונגען אויף א פרידליכען וועג מיט דער עלעקטראָווניע.

ווי דער זעלבער קאָמיטעט קאָמוני-קירט אונז האָט די פּראָטעסט-אקציע אין ראדאָם פערהעלטניסמעסיג זיך פיל בעסער איינגעגעבען ווי אין די אלע אנדערע שטעדט, וואו דער שטרייק האָט אָנגענומען שארפערע פאָרמען. דער קאָמיטעט, וואָס האָט פערמיטעלט צווישען דער בעפעלקערונג מיט דער עלעקטראָווניע איז פאָלויפיג צופרידען פון זיינע דערגרייכטע רעזולטאטען, וועלכע ער שרייבט צו דעם רוהיגען פערלויף פון שטרייק מצד די קאָנסו-מענטען און זייער פרידליך פערהאלטען זיך ביים ארויסשטעלען די פאָדערונגען וועלכע זיי האָבען אנפעדטרויט די אד-ביטראַזש-קאָמיסיע צו פערהאנדלען און רעדען אין זייער נאָמען.

ווי מיר ווערען אינפאָרמירט שטעלט זיך פאָר די לאגע אזוי.

די עלעקטראָווניע האָט גענומען אין אכט די פאָדערונגען, וועלכע זענען פּרעציזירט געוואָרען אין א אויספיהרליך פאָרמולירטען מעמאָריאל און איז גע-גאנגען אויף פאָלגענדע הנחות:

1) די ליטשניקעס, וואָס די עלעק-טראָווניע שטעלט אריין צו די אבאָנענ-טען האָט זי ביליגער געמאכט אויף 33 פּראָצענט און יעדער מעג זיך אריינ-שטעלען א אייגענעם זייזער. 2) בכדי דער קאָנסומענט זאָל נישט ברויכען אָנשטעהן ביי דער קאסע און פטר'ן פיעל צייט ביים איינצאָהלען פאר דער פערנוצטער ענערגיע, וועט מען קענען איינצאָהלען אין די געזעלשאפטליכען קאָאָפּעראטיווע בענק, וועלכע וועלען אוב, בעקומען דאָפאר א געוויסע פּראָוויזיע. 3) וואָס אנבעלאנגט די פאָ-דערונג פון קאָמיטעט די עלעקטראָווניע זאָל ערטיילען פון די איינגעפלאָסענע קויציעס הלוואות פאר א רייהע ראדאָ-מער קאָאָפּעראטיווע בענק, איז די עלעקטראָווניע גרייט צו געבען איהר הסכמה נאָר בתנאי די בענק זאָלען איהר געבען געהעריגע גאראנטיעס.

4) פערלענגערען דעם צאָהלונג'ס-טערמין וועט מען קענען, ארויסנעמענ-דיג א צייגיש פון סוחרים-פעראיין און האנדווערקער-קלוב, אז דער בעטרע-פענדער קאָנסומענט קען נישט בעצאָה-לען. די דאָזיגע בעשטעטיגונג וועט זיין מאסגעבענד פאר די דירעקציע פון די עלעקטראָווניע, וועלכע וועט אויף דעם סמך פערלענגערען דאָס בעצאָה-לען אויף א געוויסע צייט.

5) וועגען די וויכטיגסטער פאָדערונג צוליעב וועלכער די פּראָטעסט-אקציע איז אייגענטליך ארויסגערופען געוואָ-רען, נעמליך, צו פערביליגערען די פּרייז פון עלעסטריע-אָבצאָהל — וועגען אָט דער דאָזיגער עיקר-פראגע איז נאָך ענטגילטיג נישט ענטשיעדען געוואָרען. דער ענין איז ארויף אויף דער טאָג-אָרדנונג פון דער האנדעלס-קאַמער אינאָסנאַוועצ'ע ה' יאקוב אדלער דער ראדאָמער ראטמאַן אין דער האנ-דעלס-קאמער האָט אויף דער פּלענא-רער זיצונג פון קאַמער אויספיהרליך רעפערירט דעם דאָזיגען וויכטיגען פונקט. זיינע זאכליכע אויספיהרונגען זענען גענומען געוואָרען צו קענטניס און ס'איז געבליבען, אָז דער ענין פון ביליגער מאכען די פּרייז פון עלעק-טריע זאָל גענוי בעהאנדעלט ווערען פון א ספעציעל-געגרינדעטער קאלקולאצ-יע-קאָמיסיע פון זאכקענער אין דער קאמער, און נאכהער זאָל איהר דע-ציזיע פאָרגעשטעלט ווערען דאָס מי-ניסטעריום פאר עפענטליכע אַרבייט, וועלכער וועט ענדליך רעגולירען די פּרייז-פערהעלטענישען און ענטגילטיג פעסטשטעלען די גרויס פון אָבצאָהל פאר אלע שטעדט.

הייסער אויפרוף

צו די ראדאָמער יודישע בעפעלקערונג

כל דכפין ייתי ויכול!

ס׳דערנעהנטערט זיך דער יום־טוב פסח, דער סימבאָל פון פרייהייט, זמן חרותנו.

אויבוואָל די אלגעמיינע לאגע איז היינט זעהר שלעכט, ווען די גאַנצע וועלט און בפרט די יודען לעבען איבער א שרעקליכען קריזיס און ס׳איז נישט דאָ קיין מעגליכקייט צו העלפען אונזערע טויזענדער אָרימע ברידער אין אונזער שטאָדט, וועלכע האָבען איבערגעלעבט אזא מוראָ׳דיגען ווינטער און וועלכע האָבען נישט קיין ברויט פאר זייערע פרויען און קינדער.

יעדאָך איז נישט דאָ דער מינדעסטער ספק, אז עס מוז היינט דורכגעפיהרט ווערען אנ׳אלגעמיינע זאמעל אקציע אָהן שום אויסנאם פון שיכט און קלאס, וועלכע מוזען זיך טיילען מיטן ביסען פון מויל מיט אונזערע אָרימסטע ברידער און שוועסטערן.

מיר טאָרען נישט לאָזען אויסגעהן אונזערע ברידער און שוועסטער פון הונגער און נויט אין דעם גרויסען און היילינגען יום־טוב פסח!

אין נאָמען פון אונזער היילינגע תורה ווענדען מיר זיך צו אייך מיט א הייסען אפעל, אז יעדער איינציגע יודישע פאמיליע, וועלכע וועט קויפען פאר זיך מצות אויף פסח, מוז געבען א שפענדונג לכל הפחות 10 גראָשען פון א קילאָ מצה. די שפענדונג דארף איבערגעגעבען ווערען דעם ניי־געשאפענעם הילפס־קאָמיטעט פאר די מצה־אקציע, כדי דערמיט צו לינדערן די נויט פון אונזערע ברידער און שוועסטער, וועלכע געפינען זיך אין א קאטאסטראָפאלע לאגע.

מיר האָפען, אז יעדער איינציגער יוד וועט ערפילען זיין מאָראלישען פליכט און וועט זיך פון דעם נישט אָבזאָגען, כדי נישט צו זיין חלילה קיין פורש מן הצבור. מען מוז געדענקען, אז יעדער וואָס איז א משתתף בצער הציבור איז זוכה ורואה בשמחתו. און בזכות זה וועלען מיר זוכה זיין לחג כשר ושמח ולישועה כללית בפל טוב סלה.

ראבינאט.	האדמו״רים
הרב יחיאל הלוי קעסטענבערג דק״ק ראַדום	אליעזר אלימלך רוקח
הרב חיים מנחם מענדל הלוי קעסטנבערג	יוסף אליעזר ראבינאָוויץ
הרב שמואל טייטעלבוים	יעקב ירחמיאל טויב
הרב יחיאל זאב בלאשטיין	משה אליקום בריעה פרימער

דער צייטווייליגער הילפ׳ס־קאָמיטעט פאר ארימע יודען אין ראדאם.

י. אדלער	דר. טאָבענפעלד
ש. איידעלבוים	מ. יאנאָווסקי
י. באקמאַן	דר. לעווין
אינז. ל. בעקערמאַן	דר. מינסקי
וואָלף נאזבאנד	ש. מינצבערג
י. גאָלדבערג	דר. פאָמראַק
דר. נאָלדבלום	דר. ל. פאססמאַן
ב. גארפינקעל	מ. קאָטלער
מ. דען	אדוו. ראפאלאָוויץ
ב. האַכמאַן	מ. רובינשטיין
דער. הערץ	ס. ראטענבערג
ח. א. ווײנאַכט	דר. שנײדעראָוויץ

משתתפים אנו בצערו העמוק של חברנו

משה יעקב פרידמאַן

למות עליו בתו

עטיל נ. ע.

בדמי ימיה

השוכן בציון ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

הועד של ההסתדרות הציונית בראדום

הועד של בית־הכנסת הציוני בראדום

Zarząd Dyrekcja

i Grono Nauczycielskie

gim. T-wa „Przyjaciół Wiedzy"

w Radomiu

wyraża współczucie Rodzinie **Frydman**

z powodu przedwczesnej śmierci

b. p. **EDZI**

b. uczenicy gimn.

GARBATKA
piąty rok istnienia

PENSJONAT
L. Rozenbergowej
dla DZIECI
i MŁODZIEŻY

Poleca po gruntownym remoncie
piękne i słoneczne pokoje
Opieka wzorowa — Opieka wzorowa
Światło elektryczne, Radjo, kort tenisowy.
OTWARCIE DN. 5 MAJA
Uwaga: przez miesiące MAJ, CZERWIEC pokoje dla dorosłych
Kuchnia na żąbanie klijenta
Ceny konkurencyjne — Ceny konkurencyjne

„וואוזקעס"

די מאָדערנסטע און די בעסטע קינדער־וועגעלעך (וואוזקעס)
פון ערשקלאסיגע פאבריקען קען מען בעקומען
אויף פאבריקס־פרייזען
— ביים — טערטרעטער מ. קאַטליאַר זשעראָמסקי 25

צו מיין אבפאהרען קיין א״י געזעגען איך מיין גאנצע פאמילע און גוטע פריינד און ווינטשע אלע א הערצליכען זיי געזונד. אויך מיין טיף־הערצליכען דאנק די רעוויז. ארגאניזאציע „מנורה" אין ווארשא פאר איהר הערליכען טהאט אין מיר אויסגעבארגט זעהר א בעדייטענדע סומע וואס האט מעגליך געמאכט מיין אבפארען. ווינשע די „מנורה" גרויסען ערפאלג אין איהר ווייטערדיגע אונטערנעהמינגען

מיט ח׳ גרוס פיסע פריינדיל פאריז ראדאם.

Z intencj zaślubin
p. Sali Wajsfusówny
z p. Feliksem Rozenbergiem
szczere życzenia zasyła
Firma TENENBAUM
Wałowa 3

עפענטליכע ערקלערונג

אין דער לעצטער צייט ווערט דורך דער פרעזעסין פון דער פערוואל-טונג פון בית-יתומים פר. ד"ר מוליער מיר פארגעווארפען אז איך האב מכלו-מרשט צוגענומען די דאלארען וועלכע זיינען פאריגעס יאהר געקומען פון אמעריקא פאר'ן בית-יתומים און כ'האב געזאלט געבען פאר דעם געלד וועק-סלען, וועלכע זיינען בראטעסטירט געווארען.

איך ערקלער עפענטליך, אז דאס איז א שקר-בלבול, מיט וועלכען מ'איז אויסען מיך אומזיסט צו בעליידיגען.

1) אמת איז, אז פאריגעס יאהר צוליב דעם הערשענדען קריזיס האט די קהלה מיט דער איינשטימיגקייט פון דער פרעזעסין אויסגעבארגט דאס געלד צו פונאנדערטיילען אויף מתן בסתר, אין דער צייט ווען דער בית-יתו-מים האט דאן געהאט געגוג געלד לאקירט אין באנק ספולדזיעלצי. און נאך פסח איז די סומע צוריק געצאהלט געווארען פון דער גמינע אין בארעס געלד און נישט קיין וועקסלען.

2) אמת איז, אז דער איצטיגער זאושאנד פון דער קהלה האט אויסגעקויפט פאר עטליכע טויזענד זל. פראטעסטירטע וועקסלען. וואס דער בית-יתומים האט געהאט פון דער פריהערדיגער גמינע, וואס צוליב די טובה פון די יתומים האבען מיר דאס נישט געוואלט קוועסטיאנירען.

3) אמת איז, אז די יעצטיגע קהלה-פערוואלטונג האט איהר דער גאנצער צייט נישט אויסגעצאהלט די סובווענצען פאר'ן בית יתומים מיט וועקסלען נאר מיט קוויטעס פון עטאט.

צוליב דעם אלעם פאדער איך אויף די פערוואלטונג מיט דער פרעזע-סין, פ"ר. ד"ר מוליער צו אלע אומבעגרינדעטע פארווארפען און זלזולים אב-צורופען אין געגענפאל וועל איך ציהען דערפון די געהעריגע קאנסעקווענצען און זוכען א סאטיספאקציע אויף אנ'אנדערען וועג.

מיט אכטונג.

01—13 **ב. האכמאן.**

ספארט

רעוואנזש מעטש וש.ט.ג.ס—טשארני

מארגען דאנערשטאג דעם 21 טרעט ארויס דער פעראייניגטער יודישער ספארט-קלוב וש. ט. ג. ס. אויף א רע-וואנזש-מעטש מיט'ן פויל'שען ספארט-קלוב „טשארני"

ביידע קלובען טרעטען ארויס אין בעסטען צוזאמענשטעל און דערפאר זאגט צו דער מעטש צו זיין זעהר אינטערעסאנט.

זונטאג דעם 24 וועט פארקומען א ציקליסטען לויף איינגעארדענט דורך זש ט. ג. ס. דער וועט-לויף וועט פאר-קומען אויפ'ן שאסע, ראדאם — פשיטיק – ראדאם. די זיעגער וועלען בעקומען ספעציעלע אויסצייכנונגען.

דעם 27 טען א מעטש פון זש. ט. ג. ס. מיט דער גוט-בעקאנטער פוטבאל-מאנשאפט „הכח" פון לאדז.

אויסבעסערונג

אין נומער 15 (405) פון אונזער צייטונג האט זיך אויף דער 10 טער זייט אין אנאנס פון פירמע „Bata" אריינגעכאפט אדרוק טעות אנשטאט וואס שטייט די פרייז פון עלעגאנטע מענער סקארפעטען פלאכאווע מיט קינס-טליכען זייד זל 120 בעדארף זיין זל **190**

דאנקזאגונג.

איך דאנק די אלע חשוב'ע און אנגעזעהענע בעלי-בתים, וואס האבען זיך פעראינטערעסירט מיט מיר. איך ווינש זיי א פרהליכן און כשר'ן יום-טוב.

איך בין אויך מודיע, אז איך קען מסלק זיין 300 דאלאר. כ'האב אויך א וואהנונג מיט מעבעל.

אין שידוכים אנגעלעגענהייטען ויך צו מעלדען

באשע חערטיים לובלינער 14

קעלצער אבטיילונג.

שטאדט-ראט פאר פערקלענערן די שטייערן פון קינא'ס אבשפארונג אויף עלעקטר. בעלויכטונג

אויף דער לעצטער זיצונג פון שט.-ראט זענען בעטראכט געווארען א רייהע ענינים, וועלכע האבען פאר דער שטאדט א וויכטיגע בעדייטונג.

די פראגע אבצושפארען די עלעק-טרישע בעלויכטונג אויף די גאסען וועלכע איז אויף איינ יגע זיצונגען ארומגערעדט געווארען, איז אויף דער לעצטער זיצונג ערלעדיגט געווארען אויף א אופן אז ס'איז געווארן בעשלאסן אנצוצינדען א טייל לאמפען 7.30 אוו. און א טייל 7.45 א חוץ דעם איז די עלעקטריע און רעגולאמין - קאמיסיע בעאויפטראגט געווארען צו בעטראכטען וייטערדיגע מעגליכקייטען אויפ'ן גע-ביעט פון אבשפארין מיט עלעקטרישע ליכט.

אין וייטערען גאנג פון דער זיצונג איז בעהאנדעלט געווארען די ביטע פון דער ספולדזיעלניע „גערטנער-קאלאניע" וועגען בעפרייטן פון סאנ-צעלאריע-אבצאהל, דער ענין איז אי-בערגעשיקט געווארען אין דער פינאנצ-קאמיסיע. דערנאך איז ערלעדיגט גע-ווארען דער בריף פון קריסטליכע-הויזהירטען-פעראיין וועגען ערטיילען זיי קרעדיטען צו פעראייניגען זייערע היזער מיט דער נעץ פון וואסער-לייטונג. דער מאגיסטראט איז בערופען געווארען צו מאכען שריט צו בעקומען צו דעם צוועק א ענטשפרעכענדען פאנד.

צום לעצט אין גינסטיג ערלעדיגט געווארען די ווענדונג פון די קינא-אייגענטימער צו פערקלענערען די מאגיסטראט-שטייערן פון די קינא'ס, ווי אויך די מאגיסטראט-שטייערן פון דער מוזיק און די צוקערניעס און רעסטאראנען.

נישט אמת די קלאנגען וועגען ליקווידירען די קעלצער וואיעוואדזסטווא

אין צוזאמענהאנג מיט די ידיעות וועלכע האבען זיך בעוויזען אין איני-גע צייטונגען וועגען די מכלומרשטער ליקווידאציע פון דער וואיעוואדסטווא אין קעלץ. און אז די ליקווידאציע זאל פארקומען דעם 5 ליפיעץ ה. י. דער-וויסען מיר זיך פון אויטאריטעטע קוועלען, אז די קלאנגען זענען נישט קיין ריכטיגע. ס'איז נאך וועגען דעם קיין דעציזיע נישט אנגענומען געווא-רען.

רעקורס געגען פערלענגערען די קאנצעסיע פון די עלעקטראווניע אבגעווארפען

דער קעלצער מאגיסטראט האט ער-האלטען דורך דער פערמיטלונג פון וואיעוואדסטווא-אמט א ענטפער פון אינערן-מיניסטעריום, אז דער רעקורס, וואס איז אריינגעטראגן געווארן פון ראט-מאן ליקאווסקי געגן בעשלוס פון שטאדט ראט וואס שייך דאס פערלענגערען די קאנצעסיע פון דער קעלצער עלעק-טראווניע — איז געווארען אבגעווא-רפען. אויף אזא אופן איז אבגעווארפען. געווארען די לאנגע און בעלאסטענדע הלוואה פון א מיליאן זלאטעס. וואס די שטאדט האט געזאלט געניסען פון דער עלעקטראווניע פארן אבזאגען זיך פון די רעכט אויסצוקויפאן די עלעק-טראווניע אויף 10 יאהר.

די בעקאַנטע לאַנג - עגזיסטירענדע מאַנופאַקטור - פירמע

א. ב. פוקס

מאַכט דערמיט בעקאַנט דאָס ג. פובליקום פון ראַדאָם און אומגעגענד
דאָס די פירמע פוקס וועלכע האָט זיך געפונען ביז היינט אויף זשעראָמסקי 9 אין הויף
האָט זיך איבערגעטראָגן אין פראָנט-לאָקאַל זשעראָמסקי 9

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטש" ראַדאָם.

מאָנטאָג דעם דריטען טאָג חוה"מ פסח דעם 25-טען קוויעטשען ה. י. 9 אָוונט

קומט פאָר

א גראַנדיעזער מוזיק-קאָנצערט

מיט דעם אנטייל פון בערימטען קינסטלער-ווירטואָז

שמעון באַקמאַן

די הכנסה געהט לטובת דעם בית-יתומים

בילעטען פריהער צו בעקומען אין דער פירמע „פלוטאָס" זשעראָמסקי 29 און אין טאָג פון קאָנצערט ביי דער קאַסע פון טעאַטער.

KOKS do GENARATORÓW

drobny i gruby

Instalacje domowe i kuchenne
Piecy kąpielowe i piekierniki

po cenach przystępnych

Informacje w GAZOWNI MIEJSKIEJ

MŁODZIANOW tel. 1134 skrz. poczt. 28

Kolektura Loterji Państwowej

CH. Adler

RADOM, Żeromskiego 31

אין דער דאָזיגער קאָלעקטור איז צו בעקומען לאָסען
צו דער ערשטער קלאַס.

א פערטעל לאָס 10 זל.
אַ גאַנצע „ 40 זל.

די ציהונג פון ערשטער קלאַס 25 לאָטעריע קומט פאָר
דעם 19 און 20 מאַי

אין דער זעלבער קאָלעקטור געהט אָפט ארויס
געווינסען. אזוי איז פון דער 21 לאָטעריע
אויפ'ן נומער לאָס 132614 געפאַלען דאָס
געווינס פון 20,000 זלאָטעס און
אויף דער 22-ער לאָטעריע
אויפ'ן נומער לאָס 3397
איז געפאַלען דאָס
געווינס פון
10.000
זלאָט.

די פאָפולערע און איבעראַל-אָנערקענטע
פאַראָווע פאַרבעריי און כעמישע פּראַלניע

י. ציכנער

נעמט אָן צו פאַרבען און צו פוצען אויף א כעמישען אופן
מענער און דאַמען גאַרדעראָבעס, ווי אויך גאַרניטורען
קאָסטיומען, פּאַלטענס, קליידער, בלוזקעס,
און אַלערליי פוטערוואַרג
דאָס אַלעס ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך סאָליד און ביי צוגענגליכע פּרייזען.

בכדי צו פערלייכטערן די קליענטעלע האָט די פירמע י. ציכנער,
ספעציעל געעפענט א פיליע אויף זשעראָמסקי 47 (לובלינער נעבען
קינאָ „נאָווע-טשאַריי") וואו עס ווערען אָנגענומען אַלצאַרט בעשטעלונגען
פאַר דער דערמאָנטער פאַרבעריי און פּראַלניע.

י. ציכנער — ראַדאָם —
2 שפּאַציר גאַס

די נייעסטע און שענסטע
„טאַפּעטען"
אויף צימער-טאַפּעטירונג
בעדייטענד ביליג
קויפט פּער-
ש. שטיינמאַן
ראַדאָם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקונדיגען

Kino dźwiękowe
„CZARY"
RADOM
ul. Żeromskiego 47

— — עס ווערט דעמאָנסטרירט דאָס בילד — —
א. נ.

PUSZCZA

w rolach głownych:
Nina Grudzinska i Jerzy Marr

א טיכטיגער און יונגערמאַן
אנשטענדיגער
איז נויטיג
אין רעדאַקציע „ראַדאָמער-קעלצער לעבען" באַלד געצאָהלט

Redaktor i Wydawca CH M Herc

Radomer Kielcer-Leben Radom Szwarlikowska 20